

Our man in Athens

New Urban Agenda & Planning Guidelines

④ De solidaire stad

De sociale weerbaarheid van onze steden is een van de belangrijkste *qualifiers* voor duurzame stedelijke ontwikkeling, zoals die beschreven staan in de *International Guidelines on Urban and Territorial Planning* (IG-UTP). Om het rijtje van de vijf *qualifiers* te vervolledigen maken we hier ook de koppeling met de roep om betere territoriale beleidsintegratie.

Sociale weerbaarheid is gebaat bij optimale sociale verweving en gemengd ruimtegebruik. Een betere beleidsintegratie moet ervoor zorgen dat wat goed is voor de stedelijke economie niet ten koste gaat van natuurlijk, cultureel en sociaal kapitaal in ons menselijk ecosysteem. Aan de IG-UTP en de *New Urban Agenda* van de Verenigde Naties kunnen volgende internationale kwalitatieve en (indicatief!) kwantitatieve richtlijnen ontleend worden:

1. Vermijd monofunctionele zonering door optimale verweving van economische, administratieve, residentiële, commerciële, recreatieve en culturele functies;
2. Monofunctionele ‘blocks’ mogen niet meer dan tien procent van de buurt of wijk beslaan;
3. Minstens 40 procent van de vloeroppervlakte per buurt/wijk dient gealloceerd te worden voor (niet-vervuilende) economische functies;
4. Reserveer tussen 20 en 50 procent van de residentiële vloeroppervlakte voor betaalbare woningen;
5. Een specifiek woningtype mag nooit meer dan de helft van de residentiële oppervlakte beslaan.

Alleen zo zal men erin slagen ruimtelijke en sociale diversiteit te bevorderen, levendige en diverse publieke ruimten te creëren en *gated communities* een halt toe te roepen. Uiteraard dient dit beleid geflankeerd te worden door een kwalitatieve invulling van de andere vier *qualifiers*: een slimme verdichtingsstrategie, betere alternatieven voor autobereikbaarheid, risicobewust verstedelijken en *last but not least* een gebiedsspecifieke beleidsintegratie over de sectorale en bestuurlijke schuttingen heen. Makkelijker gezegd dan gedaan - dat wel.

Europese steden doen het op sociaal vlak zeker minder slecht dan Amerikaanse. Dat heb ik zopas met eigen ogen kunnen vaststellen in Portland, Oregon, waar ISOCARP zijn 53e Wereldcongres organiseerde samen met de American Planners Association (APA). Terwijl Portland – dankzij het geïntegreerde ‘Portland Plan 2030’ – zijn koolstof-emissie gevoelig heeft verlaagd en volop progressie maakt op het vlak van *Urban Economy&Culture/Public Transit/Walkable/Bike-able City*, staat het sein nog altijd op rood wat betreft betaalbare huisvesting en sociale ongelijkheid. Dat wordt pijnlijk duidelijk als je ziet hoe in downtown Portland honderden daklozen op zoek zijn naar beschutting en een beetje voedsel. Het ISOCARP congresthema ‘Smart Communities’ ambieerde wel een *people-centric* variant op de *ICT-centric* ‘Smart City’ hype, maar het blijft de vraag of smart apps, drones en zelfrijdende auto’s de groeiende sociale ongelijkheid zullen verkleinen of eerder vergroten.

Het kan uiteraard nog erger: meer dan 880 miljoen mensen en 30 procent van de totale stedelijke bevolking wonen in slopenwijken of in erbarmelijke condities – voor de Afrikaanse steden beneden de Sahara is dat zelfs meer dan 50 procent. Het zijn deze bevolkingsgroepen die het ergst te lijden hebben onder de dodelijke luchtvervuiling en de catastrofale gevolgen van de klimaatverandering. Europeanen die dat als een ver-van-mijn-bed-show willen beschouwen, moeten zich realiseren dat

Ruimte houdt de blik ruim en grensoverschrijdend. Stedelijk en regionaal planner **Frank D’hondt**, die werkzaam is als Senior Urban Planning Advisor bij het VN-agentschap UN-Habitat, berichtte het voorbije jaar vanuit zijn Griekse thuisbasis over hot items in de globale planningwereld.

de huidige migratiedruk van zuid naar noord nog maar een begin is van wat we in de toekomst kunnen verwachten. In dat opzicht zijn de *Sustainable Development Goals* en de *New Urban Agenda* van groot belang voor zowel de rijke als de arme landen op deze planeet. Het groeiende nationalisme en protectionisme is zonder twijfel het slechtst denkbare antwoord op die gigantische (stedelijke) uitdagingen. Een *human rights and vulnerable people based planning approach* is het enige juiste alternatief om de geglobaliseerde en verstedelijkte samenleving sociaal overleefd te houden, gecombineerd met een drastische verkleining van de ecologische voetafdruk in de rijkere werelden. Dit dient lokaal doorvertaald te worden via een mix van instrumenten, variërend van *National Urban Policies* tot *community-driven placemaking*, inclusief sociaal-financiële hefboomen zoals *participatory budgetting*, *urban cooperatives* en *progressive housing financing*. Ook het waardevolle planningsconcept ‘territoriale cohesie’ verdient een praktischere invulling dan tot op heden, op alle schaalniveaus van mondiaal over continentaal (Europese Unie!) tot op het niveau van stadsregio’s en stadswijken. De snelle afbraak van sociale vangnetten in mijn woonstad Athene biedt een trieste illustratie van *EU/Global Finance*-gestuurde ‘territoriale incohesie’. Vlaanderen en Nederland lijken het misschien iets beter te doen, maar ook bij ons kiest het huidige Antwerpse stadsbestuur voor een minder solidaire en meer repressieve aanpak, die de stad wellicht zuur zal opbreken. De *New Urban Agenda* hamert erop dat stadsregio’s noodzakelijk zijn om tot een betere spreiding van stedelijke lusten en lasten te komen. Het baart me dan ook grote zorgen dat 20 jaar na de goedkeuring van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen er nog steeds geen bestuurlijke invulling is gegeven aan stedelijke regio’s en (vaak grensoverschrijdende) netwerken. En het doorgaans vooruitziender Nederland scoort helaas niet veel beter, is mijn indruk. Willen ze nog enigszins mee kunnen spelen op de wereldmarkt, dan zullen Vlaanderen en Nederland de handen in elkaar moeten slaan om hun huidige ‘dorpsteden’ te integreren in een economisch vernieuwende, sociaal-solidaire en ecologisch verantwoorde Eurodelta.

Een *hallmark* van het streven naar meer inclusieve steden en stadsregio’s is het ‘*Right to the City*’ concept: het recht van alle huidige en toekomstige, permanente en tijdelijke, ‘stedelingen’ om gebruik te maken van collectieve stedelijke voorzieningen – de *common goods*. Dit sluit aan bij het al eerder genoemde concept van de *human rights based planning approach*, dat teruggaat op Henri Lefèbvre’s ‘*Le droit à la ville*’ uit 1968. Behalve in een rechtvaardiger land- en huisvestingsbeleid vertaalt dat concept zich ook in vernieuwing van stedelijke democratie en burgerparticipatie in beleid en uitvoering. Een derde pijler betreft een duidelijker doelgroepenbeleid, met meer aandacht en aangepast beleid en financiering voor de meest kwetsbare groepen in de samenleving, inclusief (kans)armen, migranten en vluchtelingen.

We ronden hiermee deze kleine columnreeks af. Hopelijk heb ik in het voorbije jaar een aantal lezers kunnen overtuigen om actief gebruik te gaan maken van de *International Guidelines on Urban and Territorial Planning*. Ook in de Lage Landen is immers nog heel wat ruimte – letterlijk en figuurlijk – om compactere, sociaal beter verweven, minder autoafhankelijke en weerbaarder steden en stedelijke regio’s uit te bouwen tot menselijke ecosystemen. Het is de hoogste tijd.

Athene © Reporters Brussel © Reporters

Portland © Frank D'hondt UK © Reporters